

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Cap. VI. Diversas Ecclesiarum consuetudines in Missae celebratione olim fuisse, & nunc esse. Quae sit earum causa & origo. Sacrificium idem ubique quoad essentiam. Varios ritus Fidei unitatem non ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

in Italicâ nostrâ, & in Gallicâ, multum enim dif-
crepat hodierna ab antiqua. Cum ergo experien-
tia docuerit, singulis ferè sæculis vulgare idio-
ma mutari, si Missa sermone vulgi celebraretur,
iisdem mutationibus subjecta foret, non sine
gravi dispendio debita venerationis, & cum evi-
denti periculo depravationis. Tolleretur etiam
necessaria ad Fidei unitatem Ecclesiarum com-
municatio, quæ hoc vinculo necitur: nec posset
Sacerdos Italus in Galliâ, aut in Germaniâ, nec
Germanus aut Gallus in Italia sacris operari.
Quare sapientissimè ab Ecclesia constitutum est,
ut, quo idiomate Missæ primùm institutæ sunt,
eo semper celebrentur, licet populo ignotû sit.
Præcellit exemplum huius disciplinæ in veteri
Testamento, nam cum populus post captivita-
tem Chaldaicè loqueretur, Psalmos tamen &
Scripturas Hebraicè semper cantavit, & legit;
quem morem Hebræi etiam hodie in Synagogis
observant: nec enim voluit Deus mutari Scri-
pturam, licet Populus linguam mutasset. Eadem
Romanis cura fuit servandi in sacris sermonis
antiquitatem, nam carmina Saliorum vix Sacer-
dotibus suis intellecta, ut ait Quintilianus lib. 1.
Instit. Orat. cap. 6. nunquam mutarunt, quia ve-
tabat Religio, & consecratis utendum erat.
De aliis gentibus, quæ linguâ peculiari sacra
mysteria celebrant, locus agendi erit cum de
propriis cuiusque nationis Liturgiis tractabo.

CAPUT VI.

*Diversas Ecclesiarum consuetudines in Mis-
sæ celebratione olim fuisse, & nunc esse.
Quæ sit earum causa & origo. Sacrifi-
cium idem ubique quoad essentiam. Vari-
os ritus fidei unitatem non ledere. Quid
peccatum in hoc genere.*

MISSÆ institutio ita ad Christum referen-
da est, ut ipsum ejus Auctorem agnos-
camus quo ad essentiam, quæ mutari non potest;
cætera verò, quæ ad Preces, & Ritus, & Cere-
monias pertinent; & quæ parascevaltica, & ac-
cessoria, ac veluti parerga sunt; ab Apostolis,
eorumque Successoribus constituta fateamur.
Huc enim pertinent Apostoli verba ad Corin-
thios, *Cætera cum venero disponam, ut docet Augu-
stinus hunc locum tractans ep. 118. ad Januari-
um: Unde, inquit, intelligi datur, quia multum erat,
ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuares,*

*quem universa per Orbem servat Ecclesia, ab ipso or-
dinationem esse, quod nulla morum diversitate variatur.*
Sunt igitur quædam in omnibus Liturgiis, in
quibus omnes Ecclesiæ conveniunt, ut potè sine
quibus Sacrificii ratio nullo modo subsisteret;
cujusmodi sunt Panis & Vini præparatio, Ob-
latio, Consecratio, Consummatio, & ipsius Sa-
cramenti communicare volentibus distributio.
Aliæ item præcipuæ partes sunt, quæ licet ad
sacrificii integritatem non spectent; in omnibus
tamen omnium gentium Liturgiis reperiuntur,
Psalmorû scilicet modulatio, lectio sacra scri-
pturæ, Ministrorum apparatus, thurificatio, ca-
techumenorum & aliorum profanorum exclusio,
Precatio pacis, Preces diversæ, Gratiarum actio,
& si quæ alia sunt ejusdem generis. Modus au-
tem & ritus, quibus hæc omnia peraguntur, ver-
ba quibus preces concipiuntur, Ordo ceremo-
niarum, & reliqua minoris momenti diversis
Ecclesiis diversa, & peculiaris sunt: nec ita ab
Apostolis & Apostolicis viris instituta fuerunt,
ut perpetua forent & immutabilia. Ideo in illis
varietates apparent, & mutationes, quæ unitatem
Ecclesiæ non scindunt, nec Fideles offendunt.
Narrat Augustinus Ep. 118. sibi dubitanti de
variis Ecclesiarum observationibus dixisse Am-
brofium; *Ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus
morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec
quemquam tibi.* Idem Ep. 86. *In his rebus, de qui-
bus nihil certi statuit divina Scriptura, mos populi
Dei vel instituta majorum pro lege tenenda sunt: de
quibus si disputare voluerimus, & ex aliorum con-
suetudine alios improbare, orietur interminata lucta-
rio.* Hieron. Ep. 28. ad Lucinium, *Illud te bre-
viter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas,
præsertim quæ fidei non officiant, ita observandas ut
à majoribus tradite sunt; nec aliorum consuetudinem
aliorum contrario more subverti.* Nicolaus I. Ep. 2.
ad Photium. *De consuetudinibus, quas nobis oppone-
re visi estis scribentes per diversas Ecclesias diversas
esse consuetudines, si illis canonica non obsistit aucto-
ritas, pro qua obviare debeamus, nihil judicamus, vel
eis resistimus.* Fulbertus Carnotensis Ep. 2. ad
Finardum: *Plura sunt in ecclesiasticis officiis, in
quibus Orientales Ecclesiæ & nostræ communi ob-
servatione sibi respondent: sunt vero alia, in quibus
alias ab aliis cultu dispari, & varia observatione
audivimus dissonare. Nec tamen nos offendit obser-
vantie diversitas, ubi fidei non scinditur unitas.*
Ernulfus Rossensis Episcopus Epist. 2. Tomo
2. Spicilegii editâ, Christum ait docuisse quæ
facienda erant, sed non præfixisse modum quo fieri
deberent.

deberent. Tum subdit, *Hinc esse videtur quod ait, Hoc facite in meam commemorationem: Non ait, hoc modo facite. Unde nonnulla Christiane Religionis instituta cum in Ecclesiae nascentis initio sua modum originis acceperit, quem in progressu ejusdem credentis propter quasdam rationabiles causas non diu tenuere. Eodem tomo Spicilegii, quod vir eruditissimus Lucas Dacherius Monachus Benedictinus Congregationis S. Mauri de re literaria optimè meritis, ex veterum monumentis, è situ Bibliothecarum erutis summa cura & iudicio in plures Tomos distinctum edidit: extat Tractatus Rattamni Monachi Corbeienfis contra Græcorum opposita, qui lib. 4. multa diffusè congerit, ut ostendat, mutari subinde salva Fide consuetudines, easque in diversis Ecclesiis diversas esse. Gregorius Protosyncellus adversus Marcum Ephesinum apud Leonem Allatum de Synodo Photiana p. 531. In ritibus, inquit, Ecclesiasticis consuetudo est varia. Nam Constantinopolitana major Ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur; alio verò majora Monasteria, alio minor ad quietem accommodata, denique alia Sacerdotum secularium Ecclesiae. Quin Tabennesiotæ in uno eodemque cœnobio varios jejunandi, psallendique modos habebant, aliis per biduum jejunantibus, aliis per hebdomadam: & his quidem ad vesperam, illis verò de media nocte sacros hymnos canentibus: quod fiebat etiam in Monasterio Acoemeterum. Alia de hac rituum diversitate Græcorum testimonia idem Allatius affert in Hottingero convicto cap. 3. & lib. 3. de perpetua consensione Ecclesie Occid. & Orient. c. 13. & 14. Affert Sozomenus l. 7. c. 19. neminem posse easdem traditiones per omnia similes in omnibus Ecclesiis reperire, quamvis inter se consentiant. Cui Socrates suffragatur lib. 5. cap. 21. dicens cujusque religionis varios esse ritus, licet in eadem fide consentiant. Ut enim doctè Bernardus ait Ep. 77. ad Hugonem Victorinum, Ibi unusquisque in suo sensu securus abundat, ubi aut certæ rationi, aut non contemnendæ auctoritati quod sentitur non obviat. Tertullianus denique his omnibus antiquior initio libri de Velandis Virginibus, Regula fidei, inquit, una omnino est sola immobilis & irreformabilis. Cætera jã discipline & conversationis admittunt novitatem.*

II. Causæ verò tantæ rituum varietatis in tanta Fidei unitate hæc fuisse videntur: Vel quia dispares diversarum Nationum mores & ingenia sunt, quæ diversos ritus & ceremonias ut in rebus politicis, ita etiam in Ecclesiasticis exigunt: vel quia nullo extante de his Christi vel Apo-

stolorum præcepto, libera facultas Episcopis relicta est id sentiendi & decernendi, quod unicuique salva Fide magis expediens visum fuit: vel quia sæviente in Christianos persecutione, cœtus Episcoporum in unum cogi non potuit, in quo communibus suffragiis communis forma Sacrificii celebrandi ab omnibus custodienda stabiliretur. Divisis enim Provinciis inter Apostolos ad Evangelii prædicationem, credibile est, unumquemque illorum gentibus, quas fide imbuerant, modum quoque Liturgie tradidisse ad eorum mores & consuetudines, quibus ante susceptam fidem vivebant, accommodatum. Quia verò dissimiles apud varias Nationes mores semper fuerunt, hinc orta rituum diversitas est. Eadem libertate alios item Antistites usos fuisse, qui in variis regnis successu temporis Evangelium disseminarunt, Ecclesiastica historia Scriptores docent. Nota est Epistola Gregorii Magni ad Augustinum, quem in Angliam misit, ut illas gentes ad Fidem converteret. Illi enim interroganti, Cur una cum sit fides, sunt Ecclesiarum consuetudines tam diversæ? & altera consuetudo Missarum est, in Romana Ecclesia, atque altera in Galliarum Ecclesiis teneatur? Sic respondet S. Pontifex: Novit fraternitas tua Romane Ecclesie consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placeat, ut si in sancta Romana, sive in Galliarum, sive in qualibet Ecclesia aliquid inveniri, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis Ecclesiis colligere potuisti, insundas. Non enim pro loci res, sed pro bonis rebus loca nobis amanda sunt. Anselmus quoque Cantuariensis in Responsione ad querelas Valerani c. 1. eidem conquerenti de varietate rituum Ecclesiasticorum, habere nos à Sanctis Patribus ait, quod si unitas servatur charitatis in fide Catholica, nihil officit consuetudo diversa. Natas autem varietates asserit ex humanorum sensuum diversitate, qui quamvis in unitate non dissentiant, in aptitudine tamen & decentia administrationis non concordant: quia quod unus aptius esse judicat, alius sæpe minus aptum aestimat. In Ecclesia Neocesariensi quædam suo tempore introducta refert Basilii Magni, Ep. 57. ad Clerum ejusdem Ecclesie, quæ tempore Gregorii Thaumaturgi in usu non erant. Andreas Masius vir eruditus cū animadverteret breviorē esse apud Syros, quam apud Græcos Basilii Liturgiam, hanc hujus rei affert rationem Præf. in Liturgiam Syrorum: Quippe n̄ fuit

fuit perpetuus hominum in religione sensus, ut intra prescriptas à Patribus ceremonias quantumvis sanctissimas sese continere pauci potuerint. Unde pro temporis tractu ad illas pro vario Antistitum pietatis affectu alia atque alia addita, multa etiam mutata videre est. Solus Fidei Canon, ut supra diximus, inconcussus, & immutabilis est, cætera quæ ad ritus & disciplinam pertinent, iusta interveniente causa, sine reprehensione mutari possunt. Hoc Pelagius II. Epistolæ ad Episcopos Istriæ, post Magnum Leonem & alios suos Prædecessores, professus est, specialem scilicet Synodali Conciliorum causam fidem esse; quicquid verò præter fidem agitatur, nihil obstare, si ad iudicium revocetur. Hoc idem asserit Aug. l. 2. de Baptismo contra Donatistas, dicens: Ipsa Concilia, quæ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ sunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere: ipsaque plenaria sepe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine ullo typho sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflata cervice arrogantie, sine ulla contentione lividæ invidiæ, cum sancta humilitate, cum pace Catholica, cum charitate Christiana.

III. Atque utinam Ecclesiæ Antifites ab hac regula pacis & charitatis nullo unquam tempore recessissent; in tanta enim consuetudinum diversitate nulla fuisset animorum dissensio, nulla inter Christianos scissura, nulla scandala: nihilque ineptum, nihil reprehensibile in Ecclesiasticis ritibus irrepisset. Sed dum plerique potestate sibi tradita abutuntur, dum nimium sibi suisque ad inventionibus indulgent, dum veterum Patrum statuta parvipendunt, in varios errores lapsi sunt. Et primo quidem rituum varietas, quæ Græci à Latinis, & utrique inter se olim discrepabant, ingens augmentum sumpfit ex nimia libertate, quam sibi temerè arrogarunt, quilibet in hoc genere audendi, minorum etiam gentium Episcopi, & ipsi quoque Monasteriorum Præfecti, adeo ut nonnulli Apostolicis institutionibus neglectis, veterumque Patrum auctoritate posthabita, multa prorsus insulsa, & ab Ecclesiastica gravitate aliena Ritualibus libris inseruerint, quæ in antiquatis Codicibus hodie legimus, & detestamur. Adversus hanc licentiã iusta percitus indignatione, S. Innocentius Papa huius nominis Primus sic ad Decentium Episcopum Eugubinum scripsit. *Si instituta Ecclesiastica, ut sunt ab Apostolis tradita, integra vellent servare Domini Sacerdotes, nulla diversitas,*

nulla varietas in ipsis Ordinibus & Consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc æstimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis vel Ecclesiis aut teneri aut celebrari videntur, ac fit scandalum populari, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolis vel ab Apostolicis viris contrarietatem inducitur. Quis enim nesciat aut non adverteat, id quod à Principe Apostolorum Petro Romane Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus Successores constituerunt Sacerdotes. Aut legant si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse non est dubium, ne dum peregrini assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Sæpe Dilectionem tuam ad Urbem venisse, ac nobiscum in Ecclesia convenisse, & quem morem vel in consecrandis mysteriis, vel in cæteris agendis arcans teneat, cognovisse, dulium non est: quod sufficere ad informationem Ecclesiæ tuæ, vel reformationem, si Prædecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerunt, satis certum habere, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses. Hæc iustus ex Innocentio huc transcribenda putavi, ut ejus testimonio evincerem, primarias Ecclesias proprios ritus à Fundatoribus accepisse; quosdam verò ex successoribus per licentiã & potestatis abusum sæpè illos immutasse, & novitates introduxisse. Hoc primum in hoc genere peccatum fuit, quod, dum alii evitare nimio studio conati sunt, stultorum more in contrarium inciderunt, semel enim susceptis consuetudinibus pertinacius adhærentes turbas in Ecclesia suscitaverunt, ut mox videbimus, cum Romani Pontifices, vel abusus Episcoporum incuria introductos evellere, vel errores hæreticorum fraude insertos expungere, vel aliquid in iis innovare iustis de causis voluerunt. Alii denique nullum statuentes discrimen inter capita fidei & disciplinæ, ex varietate rituum, dogmatum quoque diversitatem æstimantes, mutuis inter se odiis & concertationibus exarserunt, disruptoque vinculo pacis & dilectionis, Schismati, & erroribus patentissimum ostium apertum est. Quot

& quam luctuosæ tragœdiæ inter Græcos & Latinos hac de causâ exortæ sint, notum est omnibus. A Photio illarum initium sæculo nono, & nondum finis: adhuc enim in plerisque Orientalibus ferox odium adversus Latinos fervet, & fortè acrius, quàm cum primum ab unitate, & obedientia Romanæ Ecclesiæ defecerunt. Superbia omnium malorum causâ rebellionis origo fuit, tum accesserunt ex Rituum diversitate vani prætextus: nec enim Orientalibus lis unquam de ritibus mota est à Romana Ecclesiâ, quæ sedulo potius in hanc curam semper incubuit, ut illibati servarentur. Debet igitur unaquæque Ecclesiâ custodire ritus suos, sed receptos à Majoribus, longoque usu præscriptos, & legitima auctoritate approbatos. Si quid verò innovatum, si quid perperam immutatum, id expungendum, & corrigendum est.

CAPUT VII.

Actum in Conciliis de Rituum observantia, eorumque varietate tollenda. Quomodo Sectarii Missam perverterint. Romana Missa studio Pontificum ab omnibus Occidentalibus recepta. Quorundam in hoc renitentia, ejusque causâ. Romane Ecclesiæ tradita Missa à Petro Apostolo, ab aliis aucta. Roma olim diversa officia. Quid in his immutatum à Fratribus Minoribus.

Initium cogendi Concilia in Actibus Apostolorum describitur cap. 15. cum Christianorum causâ adversus Judæos, qui Gentibus ad fidem conversis Circumcisionem & alia Moisaicæ legis præcepta ad salutem necessaria esse docebant, discussa ac definita fuit. Nata igitur cum Ecclesiâ simile cum ipsâ incrementum, & summam in ea auctoritatem habuerunt, semperque à Fidelibus cum ingenti veneratione suscepta sunt. *Aguntur*, inquit Tertullianus lib. de jej. c. 13. *certis in locis Concilia ex universis Ecclesiis, per quæ & aliora queque in commune tractantur, & ipsa representatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur.* Altiora autem, quæ in his tractantur, nemo est qui ignoret. Ad ea enim pertinet non solum de dogmatibus fidei agere, sed ritus etiam in sacris functionibus servandos præscribere, succrescentibus malis remedia afferre, exortas controversias componere, collapsam disciplinam reparare. Ideò sancitum fuit, ut frequenter in unum Episcopi con-

venirent, ut, si quid alienum à fide & ab Ecclesiasticis observationibus diabolica fraude irrepressisset, communi consensu corrigeretur. Magna synodus Nicœna *Can. 5.* statuit bis in anno hæc concilia celebrari, ante Quadragesimam, & circa tempus autumnii. Ad quem canonem S. Leo respexit, cum ad Episcopos Siciliæ scripsit saluberrimè à sanctis Patribus constitutum, ut bini debeant in annos singulos Episcoporum esse conventus. Hæc sanctio innovata est in concilio Antiocheno sub Julio I. *Can. 20.* & in Regiensi sub Sixto III. *c. 7.* in primo autem Araucano sub Leone Magno *c. 29.* in Agathensi sub Symmacho *c. 71.* in Emeriteni sub Vitaliano *c. 7.* in Aurelianensi secundo & quarto ordinatum est singulis annis Episcopos congregari; quod idem præcepit Hilarius Papa *Epist. 8.* ad Galliæ Metropolitanos. Nicolaus I. *Epist. 27.* Ludovico & Carolo Regibus conqueritur, Episcopos de ipsorum Regnis non fuisse Romam ad synodum missos, ut novitatum mala, quæ multiplicata erant, faciliùs tolli possent, Romæ autem convocari concilium solebat circa finem septembris, ut ex præcitata Leonis Magni *Epistola* colligitur, ad quod singulis annis aliquot Episcopi ex qualibet Provincia specialiter electi convenire debebant: ita enim decernit ibidem S. Pontifex his verbis: *Terni semper ex vobis ad diem tertium Kalendarum Octobrium Romam fraterno concilio sociandi occurrant, & indistimulenter à vobis hæc consuetudo servetur. Quoniam adjuvante gratia Dei facilius poterit provideri, ut in Ecclesiis Christi nulla scandalorum nascantur errores, cum coram Beatissimo Petro semper in communione tractatum fuerit, ut omnia instituta Canonumque Decreta apud omnes Domini Sacerdotes inviolata permanent.* Quia verò discrepantia rituum, dissensionum fomenta præbebat, sedulo huic tollendæ sancti Episcopi synodaliter congregati incubuerunt. Unde in concilio Epaunensi *a. 509. c. 27.* & in Gerundeni *a. 517. c. 1.* statutum est, ut idem Missæ ordo in universa Provincia servaretur, quem servabat Ecclesiâ Metropolitana; anno autem 563. Bracarense *I. c. 22.* constituit, ut eodem ordine Missæ ab omnibus celebrarentur, quem Profuturus ejus Ecclesiæ Archiepiscopus à Sede Apostolica susceperat. Et f. c. 1. sequenti Bracarense *II. c. 1.* sancivit: *Ut per singulas Ecclesias Episcopi per Dioceses ambulantes primum discutiunt Clericos, quomodo Ordinem Baptismi teneant vel Missarum, & qualiter quæcumque officia in Ecclesia peragantur. Et si rectè quidem invenerint, Deo gratias agant; si autem minus, docere debeant ignavos.* Ulterius progressus Theodulphus Aurelianensis